

# ਫਰੀਸੀਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ

(15:1-20)

ਅਧਿਆਇ 15 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਘਾੜਨਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰੰਭ ਫਰੀਸੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ (15:1-20)। ਫਿਰ ਫਿਨੀਕੇ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੈਰਕੌਮ ਔਰਤ ਮਿਲੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ, ਨਾ ਮਿਟਣ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸ ਔਰਤ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ (15:21-28)। ਅਧਿਆਇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਦਾ ਹੈ (15:29-39)। ਉਸਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਸਨ, ਖੁਆਇਆ ਵੀ।

## ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੀਤਾਂ ਬਨਾਮ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ (15:1-9)

<sup>1</sup>ਤਦ ਫਰੀਸੀਆਂ ਅਰ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਕਿਹਾ। <sup>2</sup>ਤੇਰੇ ਚੇਲੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਦਾ ਕਿਉਂ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੋਂਦੇ? <sup>3</sup>ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹੋ? <sup>4</sup>ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਿਤਾ ਯਾ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬੋਲੇ ਉਹ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। <sup>5</sup>ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਭਈ ਜਿਹੜਾ ਪਿਤਾ ਯਾ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਸੋ ਭੇਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਯਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਨਾ ਕਰੇ। <sup>6</sup>ਐਉਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਅਕਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ <sup>7</sup>ਹੇ ਕਪਟੀਓ! ਯਸਾਯਾਹ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਖੇ ਠੀਕ ਅਗੰਮ ਵਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ <sup>8</sup>ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। <sup>9</sup>ਉਹ ਵਿਰਥਾ ਮੇਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 1. ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਹੇਰੋਦੇਸ ਅੰਤਿਪਾਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਗਿਆ (14: 1, 2) ਬਲਕਿ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਯਿਸੂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਜੋ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ (4:25)। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਵਾਰ ਗਿਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 2: 13; 5: 1)।

ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਆਗੂ ਫਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਭੇਜਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 1: 19-28)। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਲ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਖਾਣ ਅਤੇ ਸਬਤ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਗਲੀਲ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (9: 11, 34; 12:2, 14)। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਾਪ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਦੁਆਈ ਸੀ (9:2, 3)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਾ ਮੰਨ ਰਹੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਲੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਟੋਲੀ ਭੇਜੀ। ਮਰਕੁਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਝਗੜੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਉੱਤੇ ਬਾਲਜ਼ਬੂਲ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵੀ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਇਕ ਟੋਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 3:22; ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 9:34; 12:24)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਫਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ (2:4; 5:20; 7:29)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਸਿਖਲਾਉਣ ਵਾਲੇ’ (22:35) ਅਤੇ ‘ਤੁਰੇਤ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ’ (ਲੂਕਾ 5:17) ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਚੰਗਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਫ਼ਰੀਸੀ (‘ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਏ’) ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਫ਼ਿਰਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾ ਪਸੰਦ ਸਨ (ਵੇਖੋ 23:1-10), ਜੋ ਲਿਖਤ ਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਰੀਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਅੰਤਿਓਕੁਸ ਏਪੀਫੇਨਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਖਲੋਤੇ ਸਨ।<sup>1</sup> ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਸਦੂਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੀ ਉੱਠਣ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਅਮਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 23:8; 3:7 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।<sup>2</sup>

ਆਇਤ 2. ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲੋਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਬਹੁਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਫ਼ਰੀਸੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜਤਾਈ ਸੀ ਜਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੋਤੇ ਸਨ (ਲੂਕਾ 11:38)।

ਰੱਬੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਸ਼ਿਮੇਵਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਯਿਸੂ ਦੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਵੇਖੋ 9:14; 12:2)। ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੋਚ ਸਮਝ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਸਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਤਰਕ ਹੋਵੇਗਾ।<sup>3</sup>

ਫ਼ਰੀਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ‘ਰੀਤ’ (paradosis) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ‘ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ’ ਜਾਂ ‘ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ’ ਸਨ। ‘ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ’ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਮਨਬਦਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੌਲਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਇਕ ਫ਼ਰੀਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ‘‘ਆਪਣੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ’’ ਦੀ ਅਣਖ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ (ਗਲਾਤੀਆਂ 1: 14; NIV)। ਬਾਬੁਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਹੂਦੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਲਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ‘‘ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾੜ’’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।<sup>੧</sup> ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੱਬੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ‘ਚ ਸੀਨੈ ਪਹਾੜ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਬਜ਼ੂਰਗਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।<sup>੨</sup>

ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਯਹੂਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੰਨਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਦੂਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਕੁਝ ‘‘ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ’’ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।<sup>੩</sup> ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ; ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਦੂਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਿਖਤ ਵਚਨ ਵਿਚ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਸਦੂਕੀ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੈ।<sup>੪</sup>

ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਇਹ ਰੀਤਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਤੇ ਹਾਵੀ ਸੀ।<sup>੫</sup>

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪਣੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਬ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੋਣ ਲਈ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਿੱਜੀ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਆਦਮੀ ਲਈ ਦਿਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸ਼ੁੱਧ ਚੀਜ਼ ਫੜੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਖਾਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਦ ਉਹ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋ ਲੈਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 7: 3, 4)।<sup>੬</sup>

ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੂਰਾ ਲੇਖ, *Yadaim* (‘‘ਹੱਥ’’) ਹੱਥ ਧੋਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧੋਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ

ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਧੋਣ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਵੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਹੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਉੱਤੇ ਦੀ ਕੋਹਣੀ ਤਕ ਪਾਉਣਾ, ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਉਂਗਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਾਉਣਾ।<sup>10</sup>

ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਯਾਜਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕੂਚ 30: 17-21 ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਯਾਜਕਾਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀਆਂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਹੌਦੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੈਰ ਧੋਣਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਧੋਣ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕ ‘‘ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਟੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹੈਕਲ ਦੀ ਵੇਦੀ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ।’’<sup>11</sup> ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦਾ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਯਕੀਨੀ ਹੋਣੀ ਸੀ।

**ਆਇਤ 3.** ਯਹੂਦੀ ਰੀਤ ਅਤੇ ਮੂਸਾ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੀਨੈ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੱਥ ਧੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ। ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹੋ?’’ ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ‘‘ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੀ’’ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਉਲਟਾ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਵੱਲ ਉਂਗਲੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਚੇਲੇ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਫ਼ਰੀਸੀ ਇਸਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੋੜਨਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ! ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਲਿਖਤ ਮੁਕਾਸ਼ਫ਼ੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਅਹਿਮ ਹੋਣ।

**ਆਇਤ 4.** ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੇਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਯਿਸੂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਰੀਤ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪੰਜਵਾਂ ਹੁਕਮ ਤੋੜ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ’’ (ਕੂਚ 20: 12; ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 19: 19; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 6: 2)। ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਉਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸੀ: ‘‘ਜਿਹੜਾ ਪਿਤਾ ਜਾ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬੋਲੇ ਉਹ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ’’ (ਕੂਚ 21: 17; ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 20: 9)।

ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਐਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਆਦਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ (ਵੇਖੋ 1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 5: 4)। ਮਸੀਹ ਦੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਿਆਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਮਾਂ ਬਾਪ ਐਨੇ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ। ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਰੀਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਖਾਣ ਅਤੇ ਪੀਣ ਲਈ, ਪਹਿਨਣ ਲਈ, ਢੱਕਣ ਲਈ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ, ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੈਰ ਧੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬੇਟੇ ਦੀ ਹੈ।<sup>12</sup> ਇਕ ਹੋਰ ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਟਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਲਈ ਮੰਗਣਾ ਵੀ ਪਵੇ।<sup>13</sup> ਆਇਤਾਂ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ‘‘ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ’’ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਲਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਆਇਤਾਂ 5, 6. ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੋ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਆਇਤ 4 ਵਿਚ ‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ’ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਿੱਧੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਤਾਂ ‘ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ’ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਹੁੰਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ‘ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਨਾ ਕਰੋ।’

ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਹੁਕਮ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਯਹੂਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ, ‘ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਸੋ ਭੇਟ ਹੋ ਗਿਆ।’ ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਾਉਂ ਸ਼ਬਦ ‘ਭੇਟ’ (*dōron*) ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭੇਟਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (5:23, 24; 8:4; 23:18, 19; ਲੂਕਾ 21:1, 4)। ਮਰਕੁਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ *dōron* ਦੇ ਨਾਲ ‘ਕੁਰਬਾਨ’ (*korban*) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਮਰਕੁਸ 7:11)। ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦ ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ (ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦਕ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਤ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਾਉਂ ਸ਼ਬਦ (*korbanas*) ‘ਹੈਕਲ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ’ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (27:6)।

ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ‘ਕੁਰਬਾਨ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੈਕਲ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ (ਸ਼ਾਇਦ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ) ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਅਰਪਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਮੰਨਤ ਮੰਗੀ।<sup>14</sup>

ਮੰਨਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ (ਗਿਣਤੀ 30:2; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 23:21–23), ਇਸ ਕਰਕੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਸਹੁੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ (ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਰੀਤ ਦੀ ਸਹੁੰ) ਆਪਣੇ ਲੋੜਵੰਦ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ (ਜਿਸਦਾ ਹੁਕਮ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ) ਗੰਭੀਰ ਪਾਪ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।<sup>15</sup> ਵਕਤ ਬੀਤਣ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੋਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਮਿਸ਼ਨਾਹ<sup>16</sup> ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੁੰ ਰੱਦ ਦੇਵੇ।<sup>17</sup>

ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਅਕਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ‘ਅਕਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ’ (*akuro*) ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਰੱਦ ਦੇਣਾ।’ AB ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ‘ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨੂੰ ਖੋਹ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇ ਕੇ, ਲਾਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।’

ਆਇਤ 7. ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਪਟੀ ਆਖਿਆ (6:2, 5 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਉਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਨ। ਉਹ --ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ

ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੰਨਤਾਂ ਸੁਆਰਥੀ ਮਕਸਦਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਨਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਅਨਾਦਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਯਸਾਯਾਹ 29:13 ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਝਿੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਚੋਭ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ: ‘ਯਸਾਯਾਹ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਖੇ ਠੀਕ ਅਗੰਮ ਵਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।’ ਯਸਾਯਾਹ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮੂਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 28:25-27), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ‘ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।’<sup>18</sup>

**ਆਇਤ 8.** ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਆਦਰ’ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਰੀਤ ਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਯਿਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫ਼ਰੀਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਪਣੀ ਰੀਤ ਦਾ ਆਦਰ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ ਸੀ (ਵੇਖੋ 15:4)<sup>19</sup> ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਉਸ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 6:5; ਮੱਤੀ 22:37, 38)।

**ਆਇਤ 9.** ਉਹ ਵਿਰਥਾ ਮੇਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ‘ਵਿਰਥਾ’ (*matēn*) ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਫ਼ਜ਼ੂਲ’ ਜਾਂ ‘ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ।’ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ (‘ਵਿਰਥੀਆਂ ਗੱਲਾਂ’; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:15)। ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਉਸਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ‘ਅਵਿਰਥਾ’ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਯਾਕੂਬ 1:26)।

ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਧੁਨਿਕ ਗਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ (ਉਤਪਤ 4:1-8)। ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਝਾੜ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ’ (*didaskontes didaskalias*) ਲਈ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਿੰਦੇ’ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੀਤਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁਦੀਆਂ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਹਰ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਨਾਗੋਗ ਵਿਚ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਜਾਣ, ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਸਾਹ ਦੇ ਭੋਜ ਤੇ ਹਲਲ ਦੇ ਭਜਨ ਗਾਉਣ (113-118) ਵਰਗੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਵਾਉਣ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।<sup>20</sup>

## ਅਸਲੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ (15:10-20)

<sup>10</sup>ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ। <sup>11</sup>ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਣ ਜੋ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ <sup>12</sup>ਤਦ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਨੇੜੇ ਆਣ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ, ਤੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਹੈ ਜੋ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ? <sup>13</sup>ਉਹ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਭਈ ਹਰੇਕ ਬੂਟਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੋ ਜੜੋਂ ਪੁਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। <sup>14</sup>ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਗੂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦਾ ਆਗੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਟੋਏ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣਗੇ। <sup>15</sup>ਤਦ ਪਤਰਸ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੋ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ। <sup>16</sup>ਉਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਲਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਜੇ ਨਿਰਬੁੱਧ ਹੋ? <sup>17</sup>ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਭਈ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿੱਡ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸੇਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। <sup>18</sup>ਅਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। <sup>19</sup>ਕਿਉਂ ਜੋ ਬੁਰੇ ਖਿਆਲ, ਖੂਨ, ਜ਼ਨਾਹਕਾਰੀਆਂ, ਹਰਾਮਕਾਰੀਆਂ, ਚੋਰੀਆਂ, ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਕੁਫ਼ਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ। <sup>20</sup>ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਣਧੋਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮੱਤੀ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ (15:1-20) ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦਾ ਝਗੜਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸੀ (15:1-9)। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸਚਮੁਚ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਭੀੜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ (15:10, 11)। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ (15:12-20)।

ਆਇਤ 10. ਯਿਸੂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ 14:34-36 ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੋਅਜਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾਈ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਲ ਖਲੋ ਕੇ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਲੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਬੋਲ ਸਕਿਆ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਰੀਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਛਾਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ (15:2ੳ)। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੱਥ ਧੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਖ਼ਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆ (15:2ਅ)।

ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਸਮਝੋ ਯਿਸੂ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ’’ (ਵੇਖੋ 11:15; 13:9, 43)। ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੱਥ ਧੋਣ ਦੀ ਯੁੱਗਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਪਾਉਣਾ ਮਸ਼ਕਿਲ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਆਇਤ 11. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਜੇ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਣ ਜੋ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।’’ ਇਸ ‘‘ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ’’ (15:15) ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਆਦਮੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗੁੰਝੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼

ਜਿਹੜੀ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਨਿੱਕਲਦੀ ਹੈ (23:25-28)। ਬੁਰਿਆਈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਨਿੱਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ ਹੈ (12:34, 35; 15:19, 20; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:29; ਯਾਕੂਬ 3:6)।

**ਆਇਤ 12.** ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਿ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ? ਚੇਲੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ‘‘ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ’’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*skandalizo*) ਦਾ ਅਰਥ ਬਾਰ ਬਾਰ ‘‘ਪਾਪ ਕਰਾਉਣਾ’’ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਰਮਵਾਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਾ,’’ ‘‘ਹੈਰਾਨ’’ ਜਾਂ ‘‘ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਾ’’ ਹੈ। ਪਿੱਛਲੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਲਈ ਠੋਕਰ ਸਨ ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ‘‘ਇਹ ਗੱਲ’’ ਆਇਤ 11 ਵਾਲੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੱਥ ਧੋਣ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਰੂਹਾਨੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਖ਼ਰ ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਬਾਹਰੀ ਰਹੁ ਰੀਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਯਿਸੂ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਕਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਤੇ ਚਿੰਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ। ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਚਿਆਈ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਲੱਗੇਗੀ। ਸਚਿਆਈ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋੜੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ; ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:15), ਪਰ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਦੱਸੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 2:4)।

**ਆਇਤ 13.** ਯਿਸੂ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਹਰੇਕ ਬੂਟਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੇ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।’’ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ‘‘ਮੇਰੇ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ’’ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 18:35)। ਇਸ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਯਿਸੂ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲ ਸਕਿਆ (ਵੇਖੋ 7:28, 29)।

‘‘ਹਰੇਕ ਬੂਟਾ’’ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਲਤ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਇਹ ਰੀਤਾਂ ਉਹ ਬੂਟੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਸਚਿਆਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਬਦੀ ਸਚਿਆਈ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਹਰੇਕ ਬੂਟਾ’’ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ‘‘ਬੂਟਾ’’ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ‘‘ਲਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ’’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਯਸਾਯਾਹ 5:2, 7; 60:21; 61:3; ਹਿਜ਼ਕੀਏਲ 17:22, 23)। ਬੂਟਾ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਰੂਪਕ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਯਹੂਸਲਮ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 1:10; 2:21; 11:17; 12:2; 18:7, 9; 24:6; 31:28; 32:41; 42:10; 45:4)। ਜੇ ‘‘ਹਰੇਕ ਬੂਟਾ’’ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ‘‘ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ’’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ (ਵੇਖੋ 3:7-12; 13:24-30,



36-43)। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਆਇਤ 14.** ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਯਿਸੂ ਦੀ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਸੀ, ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ।’ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ (15: 12)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਮੀਰ’ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ (16: 11, 12)। ਉਸਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 7: 13; 9: 22; 12: 42; 19: 38, 39)।

ਫ਼ਰੀਸੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ’ ਭਾਵ ਰੂਹਾਨੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ (ਰੋਮੀਆਂ 2: 19)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਗੂ ਸਨ ਇਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ (23: 16, 24; ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 9: 39, 40)। ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਫ਼ਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਆਮ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮੰਗਤੇ ਆਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ<sup>1</sup> ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦਾ ਦੂਜੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਠੇਢੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣਗੇ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 6: 39)। ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਸਚਿਆਈ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਠੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

**ਆਇਤ 15.** ਪਤਰਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ। ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਪਤਰਸ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ (14: 28 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਭਲਾ ਪਤਰਸ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੂਪਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਤੇ (15: 13) ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਵਾਬ (15: 14)? (15: 16-20) ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਰਸ ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆ ਰਿਹਾ ਸੀ: ‘ਜੇ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਣ ਜੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਸੇਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ’ (15: 11)। ਇੱਥੇ ‘ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ’ (*parabolé*) ਪੈਚੀਦਾ ਕਹਾਵਤ ਲਈ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ (13: 36; ਮਰਕੁਸ 4: 34)।

**ਆਇਤ 16.** ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ‘ਭਲਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਜੇ ਨਿਰਬੁੱਧ ਹੋ?’ ਉਹ ਐਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ, ਐਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਵਧਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਭਲਾ ਅਸੀਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਖ ਦੀ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝਿੜਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖੀਏ ਜਾਂ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਡਾਂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ? ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸਿਆ।

**ਆਇਤ 17.** ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸਿਆ ਸੀ: ‘ਜੇ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?’ (15: 11)। ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਭਈ ਸਭ ਕੁਝ ਜੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸੇਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?’ ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਲਈ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ

ਹੱਥ ਧੋਣ ਦੀ ਰੀਤ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਧੋਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਛੁਹਿਆ ਗਿਆ ਖਾਣਾ ‘‘ਮੂੰਹ ਵਿਚ’’ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ‘‘ਛਿੱਡ’’ ਵਿਚ ਪਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ‘‘ਟੱਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ’’ ਹੈ। ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਹ (aphedrōn) ਭਾਵ ‘‘ਲੈਟਰੀਨ’’ (JNT) ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਧੋਤੇ ਖਾਧਾ ਖਾਣਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਮਰਕੁਸ 7:18)।

**ਆਇਤ 18.** ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ (15:11ਅ)। ਉਸਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੋਲੇ ਗਏ ਬੋਲ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਸੁੱਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ। ‘‘ਦਿਲ’’ (kardia) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ (5:8; 6:21 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਝਿੜਕਿਆ ਸੀ: ‘‘ਹੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ ਕੇ ਚੰਗਿਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਕੁਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹੋ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ’’ (12:34)। ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁੱਧ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੁਰੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

**ਆਇਤ 19.** ਯਿਸੂ ਨੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਖਿਆਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਖ਼ੂਨ, ਜ਼ਨਾਹਕਾਰੀਆਂ, ਹਰਾਮਕਾਰੀਆਂ, ਚੋਰੀਆਂ, ਬੁਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਕੁਫ਼ਰ (ਕੁਚ 20:13-16) ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।<sup>22</sup> ਇਹੀ ਪਾਪ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:9, 10; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 9:21; 21:8; 22:15)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਾਪ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (5:21-48)।

**ਆਇਤ 20.** ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੀ ਕਿ ‘‘ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਣਧੋਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।’’ ਅਸਲੀ ਸੁੱਧਤਾ ਤਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਦਾ ਦਿਲ ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਵਾਇਤੀ ਸੁੱਧਤਾ ਲਈ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਧੋਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 15:2 ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਲਾਫ਼ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮੱਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਇਕ ਇਕਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (15:1-20)<sup>੨੩</sup>

--- ਸਬਕ ---

### ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ (ਅਧਿਆਇ 15)

ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

1. ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ (15:1-9)। ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ। ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਉਸਦਾ ਵਚਨ ਹੈ ('ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ...')। ਯਿਸੂ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ...' (15:4, 5)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਆਪਣੀ ਗੀਤ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਅਕਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ' (15:6)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਯਸਾਯਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਹਰਾਇਆ, 'ਉਹ ਵਿਰਥਾ ਮੇਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ' (15:9)।

2. *ਝੂਠੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ* (15:12-14)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਰੇਕ ਬੁਠਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਉਹ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ' (15:13)। ਉਸ ਨੇ 'ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ' (15:14)। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਬਾਈਬਲ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

3. *ਅਸੁੱਧ ਜੀਵਨ* (15:10, 11, 17-20)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, 'ਜੇ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ' (15:11); 'ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿੱਕਲੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ' (15:18)। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਅਸੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ: 'ਬੁਰੇ ਖਿਆਲ, ਖੂਨ, ਜ਼ਨਾਹਕਾਰੀਆਂ, ਹਰਾਮਕਾਰੀਆਂ, ਚੋਰੀਆਂ, ਬੁਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਕੁਫ਼ਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ' (15:19)।

4. *ਘੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ* (15:21-28)। ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਨਾਨੀ ਔਰਤ ਨੇ ਜ਼ਿਦ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਬਕਰਤ ਪਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ 'ਵੱਡੇ' ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ (15:28)। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕਈ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੋਅਜ਼ਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਬੌੜੀ ਪਰਤੀਤ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝਿੜਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (6:30; 8:26; 14:31; 16:8; 17:20)।

5. *ਜੀਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਪੇਰੀਦਾ ਵੰਗ* (15:32-39)। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਖਾਣ ਜਾਂ ਅਰਾਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੇ ਯਿਸੂ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਖਾਣੇ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਅਤੇ ਪਿਆਸੇ ਸਨ। ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਟਿਕੇ ਟੀਕੇ ਅਤੇ ਦਿਲਚਪੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

## ਗੀਤ (15:1-9)

ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਲ ਡੁਰੋਂਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਗੀਤ ਵਕਤ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਕਤ ਚੋਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਚੌਕਸ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ਼ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੈ।'<sup>24</sup>

ਮੱਤੀ 15:1-9 ਸਚਿਆਈ ਅਤੇ ਗੀਤ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਨਾਲ ਲਗਾਅ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਲਗਾਅ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਰਵਾਇਤੀ ਹੱਥ ਧੋਣ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਗੀਤ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਸਾਹ ਦੇ ਪਰਬ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੱਬਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 'ਆਪਣੇ ਦਸਤੂਰ ਅਨੁਸਾਰ' ਉਹ ਸਿਨਾਗੋਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਲੂਕਾ 4:16)। ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਉਹ

ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਹੀ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੀਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਰੀਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 11:2; 2 ਕੋਰਿੰਥੀਆਂ 2:15; 3:6)। ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮੁੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਖ਼ਤਰਾ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। 15:1-9 ਵਿਚ ਜਿਸੂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਜਦ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਪ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

### ਹੱਥ ਧੋਣਾ (15:2, 11)

ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋ ਲੈਣਾ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਸੂ ਹੱਥ ਧੋਣ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇਕ ਯਹੂਦੀ ਰੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ

### ਵਿਰਥਾ ਉਪਾਸਨਾ (15:7-9)

ਖੁਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 10:9, 10)। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ। (22:37), ਦਿਲੋਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਗਾਈਏ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3:16), ਦਿਲੋਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 6:6), ਅਤੇ ਦਿਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਈਏ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 9:7)। ‘ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸਚਿਆਈ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਦਿਲੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ’ (ਯੂਹੰਨਾ 4:23, 24)।

ਸੱਚੀ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਸੂ ਨੇ ‘ਵਿਰਥਾ’ ਆਖਿਆ। ਅੱਜ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੀਏ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਮਲਾਕੀ 1:7-9)।

ਖ਼ਾਸਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਪਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦਗੀ ‘ਵਿਰਥਾ’ (‘ਫ਼ਜ਼ੂਲ’; ‘ਬੇਕਾਰ’ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ‘ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ’ ਸਨ 15:9)। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਕਈ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

## ਬੰਦਗੀ (15:7-9)

‘‘ਬੰਦਗੀ’’ ‘‘ਕਿਸੇ ਈਸੁਰ ਲਈ ਭਗਤੀ ਭਰੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ... ਜੇਸ਼ ਭਰੇ ਸਮਰਪਣ; ਬੰਦਗੀ’’ ਹੈ।<sup>15</sup> ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬੰਦਗੀ ਖੁਦਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ। ਬੰਦਗੀ ਉਸ ਸਭ ਲਈ ਜੋ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਸ਼ੁਕਰੀਆ, ਹੇ ਪਿਤਾ!’’ ਅਤੇ ‘‘ਸ਼ੁਕਰੀਆ, ਹੇ ਯਿਸੂ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹੋ।’’ ਬੰਦਗੀ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੱਚੀ ਬੰਦਗੀ ਜਿਹੜੀ ਖੁਦਾ ਲਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਸਕਤੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਵਾਧੂ ਫ਼ਲ ਹਨ।

ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਤੜਕ ਭੜਕ ਵਾਲੀ ਪੇਂਡੂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਉਹ ਇਕੱਲੇ, ਚੋਰਗ ਜਾਂ ਕੁਆਇਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸਰਮਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾਟਕ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਗੀ ਮਨ ਪਰਚਾਵੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਖੁਦਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਅਤੇ ਵਚਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕੈਨ ਅਤੇ ਹਾਬਿਲ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭੇਂਟ ਵਿਚ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 11:4)। ਹਾਬਿਲ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਪਰ ਕੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਹਾਬਿਲ ਦੀ ਭੇਂਟ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕੈਨ ਦੀ ਭੇਂਟ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤੀ (ਉਤਪਤ 4:3-7)। ਹਾਰੂਨ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟੇ ਨਦਾਬ ਅਤੇ ਅਬੀਹੂ ਯਾਜ਼ਕ ਸਨ (ਕੁਚ 24:9, 10), ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜਦ ‘‘ਓਪਰਾ ਧੂਫ਼ ਧੁਖਾਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਸੀ’’ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 10:1, 2) ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ ਅੱਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।’’ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧੂਫ਼ ਦੀ ਵੇਦੀ ਨੂੰ ਧੂਖਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗ ਵੇਦੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ‘‘ਓਪਰੀ ਅੱਗ’’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਮੂਸਾ ਦੇ ਯੁੱਗ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਦਾਬ ਅਤੇ ਅਬੀਹੂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਸੀ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਮੰਜੂਰਸੁਦਾ ਨਮੂਨੇ ਧਿਆਲ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀ ਕਲੀਸੀਆ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:42; 20:7; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 11:20-34; 14:15; 16:2)। ਜੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਲੀਸੀਆ ਗਾ ਕੇ, ਦੁਆ ਕਰਕੇ, ਚੰਦਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਕੌਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਸੱਚੇ ਭਗਤ ... [ਖੁਦਾ] ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸਚਿਆਈ ਨਾਲ’’ ਕਰਨਗੇ (ਯੂਹੰਨਾ 4:23, 24)। ਬੰਦਗੀ ‘‘ਸਚਿਆਈ ਨਾਲ’’ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਦੇ

ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੇ ਕਿ ਸਚਿਆਈ ਹੈ (ਸੂਹੰਨਾ 17: 17) ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਨਾਲ (ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਦਮੀ) ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ ਹੈ<sup>26</sup> ਸਿਰਫ਼ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਮਲਾਕੀ 1:6-14)। ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਖੁਦਾ ਉੱਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਚਿਆਈਆਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਸਾਡੀ ਬੰਦਗੀ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੇਹਤਰੀਨ ਅਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦੁਆ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਵਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇ ਸਕਦੇ

ਖੁਦਾ ਬਨਾਵਟੀ ਬੰਦਗੀ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ, ਵਿਰਥਾ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦਗੀ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਬੰਦਗੀ ਉਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਠਹਿਰਾਏ ਮਾਨਕਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਜਦ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਹ ਦੇਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਢੰਗ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

### ਅਸੀਂ ਕਿਸਦੀ ਸੁਣੀਏ (15:12-14)

ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਫ਼ਿਰਕ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਬੜਾ ਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਵੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਗੂ ਹਨ’ (15: 14)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਠੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਪਣੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੁਠੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚੌਕਸ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਤੋਂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ।

### ਟਿੱਪਣੀਆਂ

<sup>1</sup>ਅੰਤਿਓਕੁਸ ਚੌਥਾ (ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਏਪੀਫ਼ੇਨਸ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਪਰਗਟ ਦੇਵਤਾ’), ਦੂਜੀ ਸਦੀ ਈ. ਪੂ. ਵਿਚ ਸਿਲਉਸਿਡ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸੀ। ਫ਼ਲਿਸਤੀਨ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਐਨੇ ਠੋਕਰ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਕਾਬੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। <sup>2</sup>ਡੇਵਿਡ ਹਿਲ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਆਫ਼ ਮੈਥਿਊ*, ਦ ਨਿਊ ਸੈਂਚੁਰੀ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1972), 250. <sup>3</sup>ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 389. <sup>4</sup>ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਐਬੱਥ 1. 1. <sup>5</sup>ਉਹੀ। <sup>6</sup>ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਉਸ, *ਮੈਥਿਊ*, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੋਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ: ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1991), 148. <sup>7</sup>ਜੇਸੇਫ਼ਸ ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼ 13.10.6. <sup>8</sup>‘ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮ ਤੁਰੇਤ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ’ (ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਸੈਨਹੇਡ੍ਰਿਨ 11.3; ਵੇਖੋ ਟਾਲਮੁਡ ਅਬੋਦਾਰ ਜ਼ਰਾ 35ਏ; ਹੇਰੁਬਿਨ 21ਬੀ)। <sup>9</sup>ਮੌਰਿਸ, 391. <sup>10</sup>ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਯਦਾਏਮ 2.3.

<sup>11</sup>ਜ਼ੋਡਰਵਨ ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਬੈਕਗਰਾਉਂਡ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 1, ਮੈਥਿਊ, ਮਾਰਕ, ਲੂਕ,

ਸੰਪਾ. ਕਲਿੰਟਨ ਈ. ਆਰਨੋਲਡ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜ਼ੌਂਡਰਵਨ, 2002), 95 ਵਿਚ ਮਾਈਕਲ ਜੇ. ਵਿਲਕਿੰਸ, 'ਮੈਥਿਊ।' ਇਕ ਰੱਬੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ 'ਜਿਵੇਂ ਹੈਕਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕੋਈ ਗੰਦਾ ਬੰਦਾ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਗੰਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' (ਟਾਲਮੁਡ ਬੇਰਾਕੋਥ 53ਬੀ)।<sup>12</sup>ਟਾਲਮੁਡ ਕਿੱਦੁਸ਼ੀਨ 31ਬੀ; ਜਰੂਸਲੇਮ ਟਾਲਮੁਡ ਕਿੱਦੁਸ਼ੀਨ 1.7. <sup>13</sup>ਜਰੂਸਲਮ ਟਾਲਮੁਡ ਕਿੱਦੁਸ਼ੀਨ 1.7. <sup>14</sup>ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਨਿਡਾਰਿਮ 5.6. <sup>15</sup>ਵਿਲਕਿੰਸ, 96. <sup>16</sup>ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਨਿਡਾਰਿਨ 9.1. <sup>17</sup>ਹਿਲ, 251. <sup>18</sup>ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ, ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ: ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਸ਼ਨ ਆਫ ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1973), 614. <sup>19</sup>ਕ੍ਰੇਗ ਐਸ. ਕੀਨਰ, ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਮੈਥਿਊ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1999), 412. <sup>20</sup>ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਪਾਰਟ 2, ਦ ਲਿਵਿੰਗ ਵਰਡ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਆਸਟਿਨ, ਟੈਕਸਸ: ਸਵੀਟ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1976), 25.

<sup>21</sup>ਮੌਰਿਸ, 396-97. <sup>22</sup>'ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ' ਨੂੰ 'ਵਿਭਚਾਰ' ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕੁਫ਼ਰ' ਨੂੰ ਬੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ <sup>23</sup>ਹਿਲ, 252. <sup>24</sup>ਵਿਲ ਡਿਯੂਰੇਂਟ ਦ ਸਟੋਰੀ ਆਫ ਦ ਸਿਵਿਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਜਿਲਦ 3, ਸੀਜ਼ਰ ਐਂਡ ਕ੍ਰਾਈਸਟ (ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸਾਈਮਨ ਐਂਡ ਸ਼ੁਸਤਰ, 1944, 1972), 295. <sup>25</sup>ਅਮੈਰੀਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਜਿਲਦ 4 (2001), ਐਸ. ਵੀ. 'ਵਰਸ਼ਿੱਪ।' <sup>26</sup>ਯੂਹੰਨਾ 4 ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਬੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ (ਯਰੂਸ਼ਲਮ), ਜਾਂ (ਗਿਰਾਜ਼ੀਮ ਪਹਾੜ) ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਬੰਦਗੀ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 14:6, 13, 14; 16:23, 24; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:19, 20; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3:16, 17)।